

RITMIKAI ISMERETEK ÁTADÁSA

DÉVAI ADRIENN

2023. 09. 13.

ELŐFELTÉTELEK

Általános és konkrét előfeltételei vannak egy új zenei elem tudatosításának:

- Általános előfeltétel (kialakítása az átmeneti időszak feladata):
  - egyenletes mozgások végzése daléneklés közben
  - dalritmus és mérőütés összekapcsolása
  - ritmuselvonás
  - dalazonosítás ritmusmotívumok segítségével
- Konkrét előfeltétel (ELŐKÉSZÍTÉS):
  - Tanuló rendelkezzen a tanítandó zenei elem **képzetével**.

ELŐFELTÉTELEK

- Képzetkialakítás (új ritmikai elem tanításának előkészítése):
  - minél több olyan dal tanítása, amiben hasonló módon fordul elő a megtanítandó új zenei elem
  - ismeretnyújtás --> előző órák feladata (új ismeretet tartalmazó dalok HALLÁS UTÁNI tanulása, ismétlése, gyakorlása) $\Rightarrow$ célnak megfelelő dalkincs kialakítása
  - az új zenei elemet tartalmazó részlet/részletek (ha több dalról van szó) kiemelése, megfigyeltetése --> így kialakítható annak képzete, s mint ilyen felidézhető, reprodukálható lesz
(ritmuselvonással dolgozunk, felhívjuk a figyelmet az érdekességekre: a már ismertekhez képest fürgébb ritmus, hosszabb ritmus stb., de nem nevezzük meg azt!)

TUDATOSÍTÁS FOLYAMATA

- Ismert dal kiválasztása, amin megtanítjuk az új zenei elemet:

- dal éneklése/játszása (ez lesz a mintadalunk)
- motívum/sor (ez utóbbi ritkább) kiemelése
- ritmuselvonás alkalmazása (tanítói mérővel!)

Jó mintadal kritériumai:

- Az új zenei elem lehetőleg a dal első motívumában, sorában szerepeljen, de ne azzal kezdődjön
- az új elem előtt a MÉRŐÜTÉS ritmusértékei álljanak

- Az új zenei elem megfigyelése:

- a már ismert zenei elemek (ritmus) tudatosítása
- szemléltetés a táblán
- VISZONYÍTÁS (a már ismert ritmikai elemekhez viszonyítjuk az új ritmust)

TUDATOSÍTÁS FOLYAMATA

- Az új zenei elem tudatosítása:
  - név és jel megismertetése
  - szemléltetés a táblán
  - reprodukció

- Végül: dal élményének újrateremtése (énekeltetés egészében, szöveggel, élményszerűen)

TUDATOSÍTÁS FOLYAMATA

Új ritmikai elem - példák:

- ti-ti
- tá-á
- pontozott fél érték
- nyolcad és szünete

- szinkópa
- nyújtott ritmus
- éles ritmus

jól megválasztott mintadal - példák:

Zsipp-zsupp kender zsupp (negyed mérőhöz viszonyítunk)

Méz, méz, méz (negyed mérőhöz viszonyítunk)

Á-bé-cé-dé (negyed mérőhöz viszonyítunk)

Volt nekem egy kecském tudod-e (nyolcad mérőhöz viszonyítunk)

Itt ül egy kis kosárba (nyolcad mérőhöz viszonyítunk)

Szép szakmári lányok (nyolcad mérőhöz viszonyítunk)

A szántói hires (nyolcad mérőhöz viszonyítunk)

BEGYAKORLÁS FOLYAMATA

(tudatosítás órája után!)

- utóritmizálás
- visszhang
- az új elem összeolvasása az előzőekben elsajátított ritmikai elemekkel
- olvasógyakorlatok
- írásgyakorlatok
- felismerő, megfejtő feladatok
- kétszólamú olvasógyakorlatok
- alkotó feladatok (pl. impovizáció)

RITMIKAI ISMERETEK – ALSÓ TAGOZAT

- Ritmusértékek, ritmusképletek:
  - 1. osztály: tá (ikonikus ábrázolással is), ti-ti (ikonikus ábrázolással is), negyed értékű szünet (ikonikus ábrázolással is), kettes ütem (nem 2/4!)
  - 2. osztály: fél érték: tá-á és szünete
  - 3. osztály: egész érték: tá-á-á-á és szünete, motívumvégi nyolcad és a nyolcad értékű szünet (nyolcadokkal összevetve!), szinkópa (nyolcadokkal összevetve), 4/4-es ütem
  - 4. osztály: háromnegyed értékű ritmus: tá-á-á, pontozott ritmusok: nagy nyújtott ritmus és nagy éles ritmus
- Alsó tagozaton tanítandó ritmusképletek:
szinkópa, nyújtott ritmus, éles ritmus (nyolcadokkal összevetve!)

RITMIKAI ISMERETEK – ALSÓ TAGOZAT

- Ütemformák megismertetése:
  - kettes ütem
  - hármas ütem
  - négyes ütem
- Alsó tagozatban használatos tempójelzések:
  - mérsékelten, élénken, gyorsan, lassan

RITMIKAI ISMERETEK – ALSÓ TAGOZAT

- Tudatosítandó ritmikai jelenségek:
  - ritmusértékek és ritmusképletek
  - ütemfajták
  - tempó

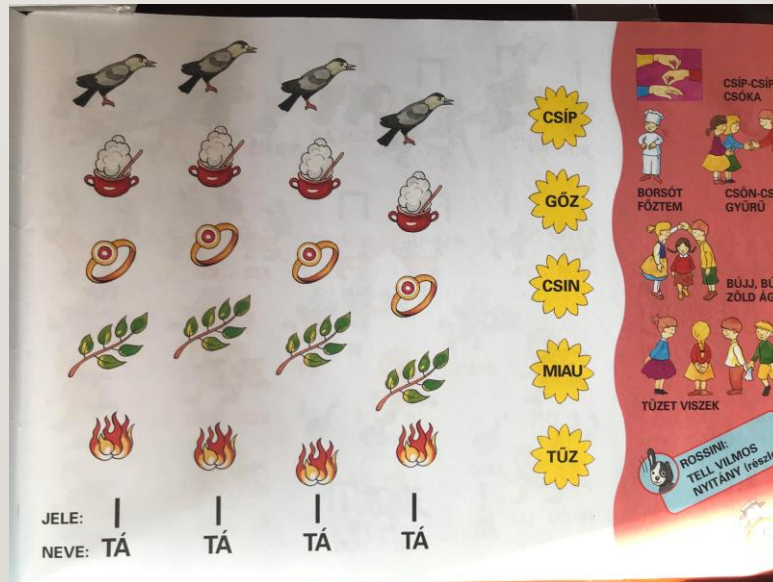
RITMIKAI ISMERETEK – ALAPFOGALMAK

- RITMUSTANÍTÁS SORÁN A ZENE IDŐBELI VONATKOZÁSAIT TANÍTJUK!
- Alapfogalmak:
  - **ritmus** (a hangok egymáshoz viszonyított időtartama)
  - **mérő** (egyenletes lüktetés, a zenei idézet/dal/ritmussor ”szívverése”)
  - **ütem** (lüktetések csoportosítása hangsúly szerinti rendben)
  - **tempó** (a zenei folyamat sebessége)

PÉLDÁK

- Tá tanítása: egyenletes negyedmozgással induló dalokon keresztül (első ritmikai elem, amit alsó tagozaton tudatosítunk)
- Megelőzően (képzet kialakítása céljából) csak negyed értékkel kezdődő dalt tanítunk, majd figyeltetünk meg.

Például:

Taps: $\downarrow$ $\downarrow$ $\downarrow$ $\downarrow$

Ének: Csön - csön   gyű - rű

Tábla: | | | |

vagy J J J J

(Mint az egyenletesen járó lábak.)

Ez az egyenletes mérőütéssel azonos hosszúságú (időtartamú) *ritmusérték*.

Gyakorló- (ritmus-)neve: **tá**

Jele: | (vagy: J)

- Ti-ti tanítása: Tá tá ti-ti tá kezdetű dalszövegeken keresztül

SZAKIRODALOM:

- Réti Anna-Döbrössy János (szerk. 2012): *Az ének-zene tantárgy-pedagógiája*. ELTE Eötvös Kiadó
- Pappné Vencsellői Klára (2007): *Ének-zene tantárgypedagógia*. Pedellus Tankönyvkiadó
- Györgyiné Koncz Judit (2008): *Az énektanítás alapjai*. Károli Egyetemi Kiadó

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!